rijksuniversiteit groningen

2025-2026
Lerarenopleiding

HANDLEIDING
WERKPLEKLEREN

Saskia Tuenter
s.tuenter@rug.nl

Introductie

Saskia Tuenter
Coordinator werkplekleren

Beste begeleider,

We starten dit schooljaar weer samen met het opleiden van nieuwe docenten, een prachtige taak. In deze handleiding vindt u meer informatie over hoe we die taak bij de Lerarenopleiding van de Rijksuniversiteit Groningen met elkaar vormgeven voor zowel de studenten van de Minor als van de Master. U krijgt een overzicht van hoe het curriculum eruit ziet en wat dat betekent voor de ontwikkeling van een student en de begeleiding.

Als werkplekbegeleider of schoolopleider staat u samen met de instituutsopleider en de vakdidacticus om de student heen om de ontwikkeling tot startbekwaam docent goed te begeleiden. In deze handleiding beschrijven we hoe de opleiding is ingericht en welke rollen en taken er zijn binnen het samen opleiden.

Er zit natuurlijk ook een praktische kant aan onze taak. We sluiten deze handleiding af met links naar onze website en documenten die we gebruiken in de begeleiding van werkplekleren.

Bedankt voor uw betrokkenheid bij onze toekomstige docenten. We wensen u veel plezier in de begeleiding.

Redactie

Nadia Gerritsen
Deniz Haydar
Saskia Tuenter

In deze handleiding

Inhoudsopgave

De academische lerarenopleiding

Werkplekleren & trajecten	05
Het curriculum	07
Jaaroverzicht	06
Beroepstaken en opleidingsdoelen	09
Begeleiden van beroeps- en leertaken	17
Toetsing	18

Studenten begeleiden

Samen opleiden: Rollen & taken	20
Begeleiden	23
Observatieformulier	24
Literatuurlijst	26
Weblinks en contact	27

DE *academische* LERARENOPLEIDING

rijksuniversiteit groningen

Werkplekleren Minor, Module en Master

Het werkplekleren maakt een groot deel uit van het curriculum van de Lerarenopleiding. De praktijk zorgt voor veel essentiële leerervaringen van studenten. Dat vraagt dus om een goede afstemming tussen de mogelijkheden van de school en de begeleidingsbehoefte van de student. We vinden het daarom van groot belang om goed contact te hebben met de schoolopleider en de werkplekbegeleider.

We bieden vanuit de universiteit verschillende trajecten aan:

Educatieve Master

Dit is een tweejarige master waarbij de Lerarenopleiding 60 ECTS verzorgt, die leidt tot een eerstegraads bevoegdheid. Deze studenten volgen de vakken van de Lerarenopleiding verspreid over twee jaar waarbij ze tussen de 4-6 uur lesgeven. De studenten van de bèta-vakken die in 2025-2026 starten met de Educatieve Master doen dit schooljaar alleen de vakken in het eerste semester en volgen in het tweede semester van volgend jaar het tweede deel van de master.

Educatieve Minor of Module

Deze trajecten (30 ECTS) leiden op tot een beperkte tweedegraads bevoegdheid. We gebruiken de term Educatieve Module voor studenten die het traject van de Educatieve Minor volgen na hun bachelor. Deze studenten zijn tot en met januari op de school en hebben in die periode minimaal 50 lesuren in de onderbouw lesgegeven.

LVHO (*Leraar Voortgezet Hoger Onderwijs*)

Dit is een eenjarig traject van 60 ECTS voor studenten die al een vakinhoudelijke master hebben afgerond. In dit traject starten de studenten onder de hoede van een werkplekbegeleider en vanaf november kunnen ze zelfstandig 4-6 uur lesgeven. Ze moeten minimaal 110 lesuren lesgegeven hebben, waarvan minimaal 60 uur in de bovenbouw.

Maatwerktrajecten

Zoals zij-instroomtrajecten of deeltijd-trajecten. In overleg met scholen zal bekeken worden hoe het traject van werkplekleren er dan uit zal zien. Scholen kunnen een subsidie aanvragen om een zij-instromer aan te stellen en te begeleiden. Zie hiervoor:

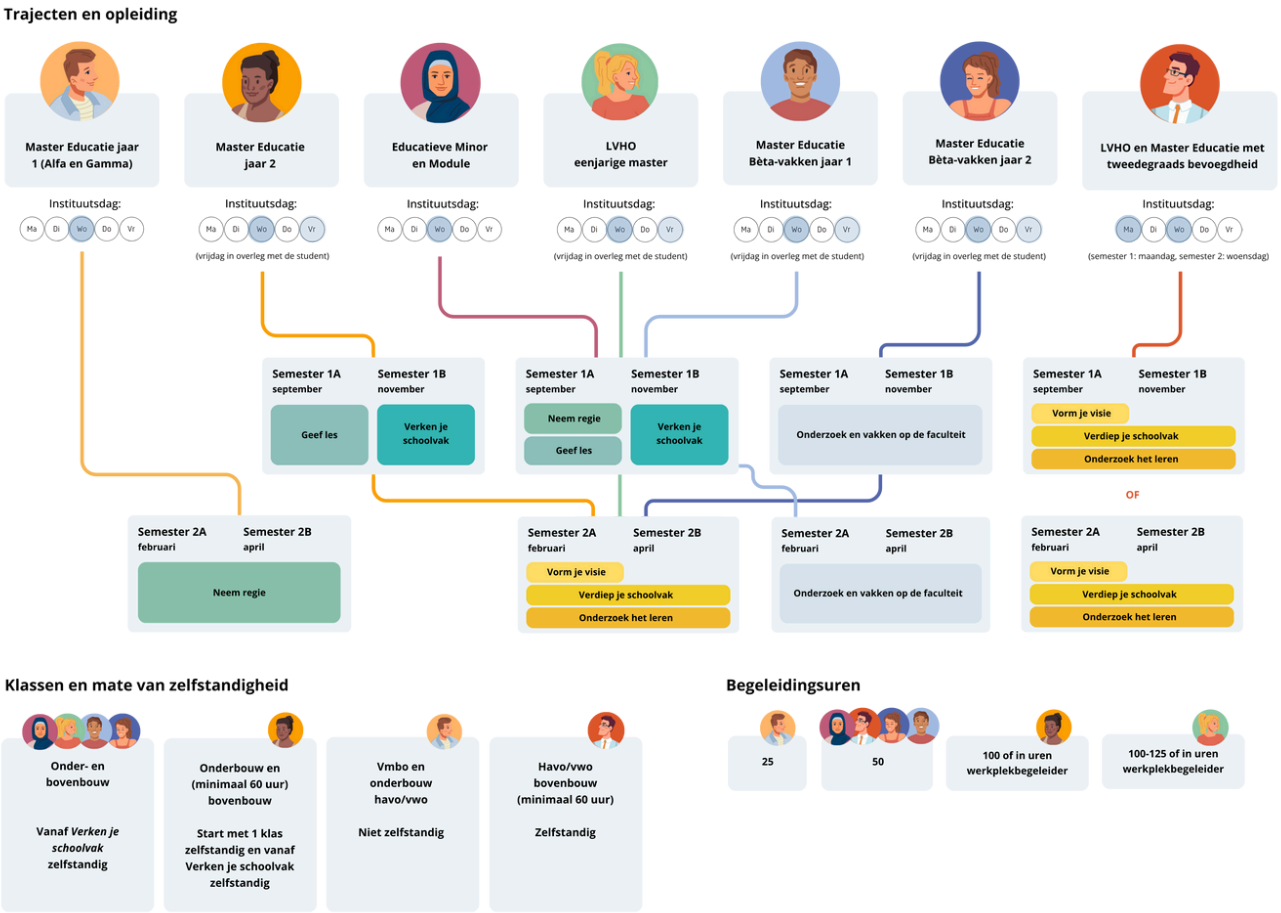
https://duo.nl/zakelijk/voortgezet-onderwijs/bekostiging-en-subsidies/subsidie-zij-instroom.jsp

Traject met vrijstelling

Sinds 2024-2025 kunnen studenten op basis van de Minor of een andere tweedegraadsopleiding 30 ECTS vrijstelling krijgen en in een half jaar hun eerstegraads bevoegdheid halen. Deze studenten geven minimaal 60 uur les aan een bovenbouw klas.

Studenten van de Minor en de Master worden voor een deel in dezelfde groepen opgeleid. Op het instituut volgen de studenten in het eerste semester van de Minor en Master dezelfde werkgroepen en colleges bij de vakken *Neem regie, Geef les* en *Verken je schoolvak*.

Hieronder is weergegeven welke trajecten er bij de Lerarenopleiding van de Rijksuniversiteit Groningen bestaan, hoe het opleidingsprogramma er voor elk traject uitziet, en wat dat betekent voor de inrichting en begeleidingsuren van het werkplekleren.

Toelichting

De verschillende trajecten zijn weergegeven in de vorm van student-profielen. Daaronder is aangegeven op welke dag of dagen een student colleges of workshop volgt. Via de lijn wordt het opleidingsprogramma duidelijk. Zo heeft een student uit de Master Educatie jaar 2 diens instituutsdag op woensdag (en eventueel vrijdag). Deze student volgt in semester 1 de vakken *Geef les* en *Verken je schoolvak*. In semester 2 gaat het om de vakken *Vorm je visie, Verdiep je schoolvak* en *Onderzoek het leren*. Bij elk profiel is vervolgens een indicatie gegeven van de mate van zelfstandigheid en de klassen waarin de student actief is tijdens het werkplekleren. Bij de student uit de Master Educatie jaar 2 betreft dit onder- en bovenbouw, en die zal vanaf *Verken je schoolvak* zelfstandig voor de klas staan. In de weergave is daarnaast te zien dat het bij deze student om zo'n 100 begeleidingsuren gaat of door middel van boventalligheid.

Meer informatie over de inrichting van Samen Opleiden is te vinden in het tweede deel van deze handleiding: ***Studenten Begeleiden****.*

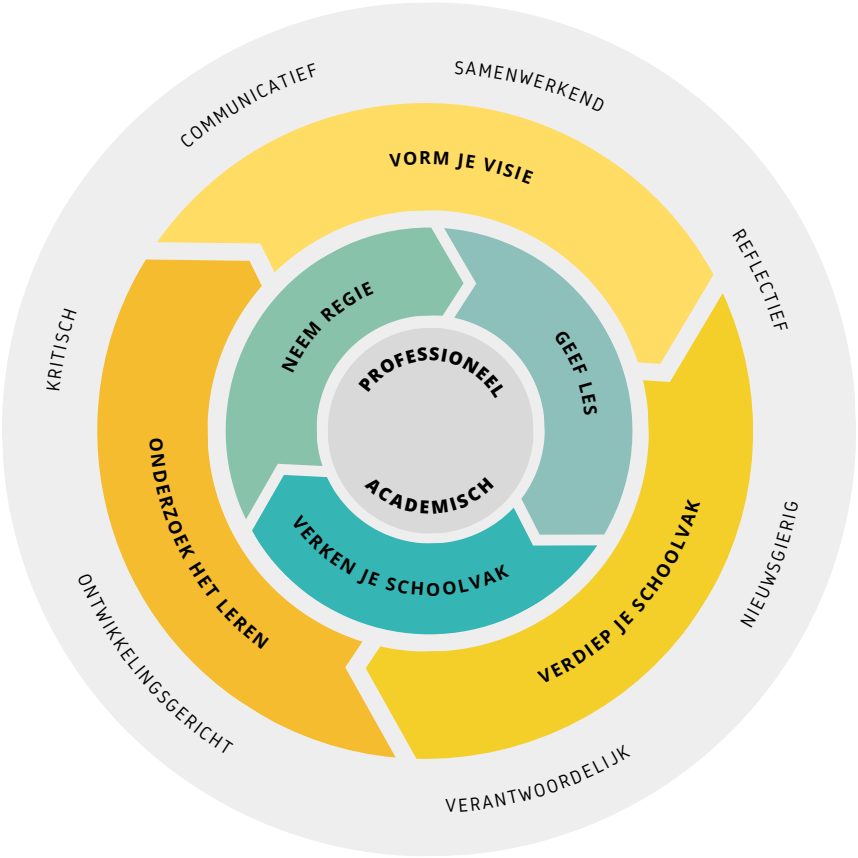
rijksuniversiteit groningen

Het curriculum van de Lerarenopleiding

Werken vanuit complexe beroepstaken

Studenten van de Lerarenopleiding doen in korte tijd veel praktijk-ervaring op. Om dat goed te laten verlopen is het belangrijk dat ze eigen verantwoordelijkheid in de klas gepast opbouwen en dat ze de tijd hebben om theorie en praktijk aan elkaar te koppelen.

Het model hiernaast laat zien hoe ons curriculum is georganiseerd. Hieronder kunt u meer lezen over onze uitgangspunten. Daarbij lichten we het model toe.

Uitgangspunten

Aanstaande docenten gaan een complex leerproces aan waarbij zij kennis, vaardigheden en attitudes moeten combineren om taken uit te gaan voeren die aan de basis van hun beroep liggen. Het curriculum is gebaseerd op het werken vanuit die complexe beroepstaken.

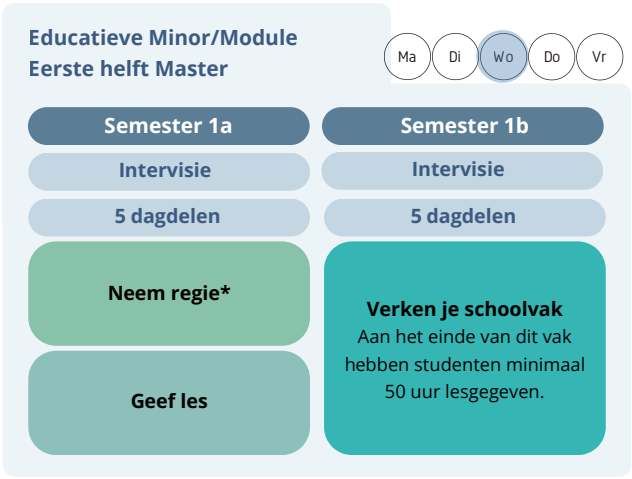
- Professioneel en academisch handelen vormen het hart van onze opleiding. Bij het afronden van de Minor en de Master beheersen studenten de professionele en academische kernhoudingen. We verwachten dat studenten dit gedurende hun hele opleiding laten zien en ontwikkelen.
- Ons programma gaat uit van drie vakken met de bijbehorende beroepstaken die een student moet beheersen bij het afronden van de Minor: *Neem regie, Geef les*, en *Verken je schoolvak*.
- Bij het afronden van de Master beheerst de student nog drie andere vakken met de bijbehorende beroepstaken: *Vorm je visie, Verdiep je schoolvak* en *Onderzoek het leren*.
- In het curriculummodel is een spiraalvormige beweging te zien. Dit geeft aan dat studenten zich blijven ontwikkelen in de beroepstaken en kernhoudingen die zij eerder al hebben aangeleerd.
- Uit de academische en professionele kernhoudingen vloeien zeven beroepshoudingen die het cement van de ontwikkeling van de student vormen. In het curriculummodel zijn die weergegeven in de

grijze laag die de beroepstaken bij elkaar houdt. We verwachten dat studenten deze houdingen voortdurend ontwikkelen en versterken.

- Studenten werken aan de beroepstaken door middel van het uitvoeren van leertaken. Die bestaan uit opdrachten, casussen en projecten waarbij ze hun kennis, vaardigheden en attitudes moeten inzetten. Leertaken worden moeilijker naarmate de expertise van een student toeneemt. Daarbij bestaat een continue wisselwerking tussen school en instituut. De opbouw en keuze in leertaken zijn per student verschillend en is afhankelijk van hun ontwikkeling.

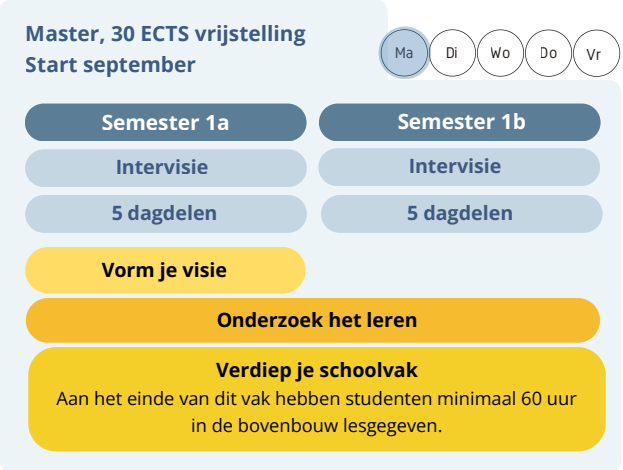
Jaaroverzicht

Het overzicht hieronder laat zien hoe de vakken zijn verdeeld over het jaar. Daarin staan ook de meest relevante zaken voor de werkplek genoemd (bijv. dat een student 5 dagdelen beschikbaar is). In de cirkels is de instituutsdag aangegeven.

** Studenten van de Master Educatie jaar 2 hebben dit vak al afgerond en volgen in semester 1A alleen het vak Geef les. Dit is ook te zien in het **overzicht van trajecten**.*

Opleidingsdoelen

Studenten die de Educatieve Minor, Module of Master hebben afgerond, zijn startbekwaam bevonden volgens de **landelijke bekwaamheidseisen** op pedagogisch, didactisch en vakdidactisch vlak. Daarnaast werken we toe naar het ontwikkelen van een brede professionele basis waar zowel vaardigheden als de professionele identiteit deel van uitmaken. Onze doelen zijn uitgewerkt in beroepstaken en kernhoudingen.

Overzicht van vakken en leerlijnen met bijbehorende beroepstaken

1 Neem regie

'Neem regie' is het vak waarin een student leert regie te nemen: regie over de klas én regie over eigen ontwikkeling als docent. Dit vak gaat over het reguleren en stimuleren van gedrag, over op een positieve manier contact maken met leerlingen en over passend communiceren, zowel verbaal als non-verbaal. Dit vak gaat ook over het reflecteren op eigen ontwikkeling, die proactief vormgeven en daarover communiceren met begeleiders en medestudenten.

Beroepstaken	Leerdoelen	Voorbeelden van leertaken
1 | Vorm je visie op onderwijs	*De student kan diens visie op een veilig leerklimaat verwoorden en aangeven hoe het eigen handelen daaraan bijdraagt.*	• Bevraag je werkplekbegeleider over diens visie op een veilig leerklimaat. • Bevraag leerlingen over aspecten van een veilig leerklimaat.
3 | Onderhoud positieve relaties met leerlingen	*De student kan verbaal en non-verbaal vriendelijk en duidelijk communiceren met leerlingen, in en buiten de klas, afgestemd op de leerlingen.*	• Bereid een les voor met het lesvoorbereidingsformulier samen met je werkplekbegeleider en richt je vooral op momenten in de les waar je je communicatie afstemt op de leerlingen.
4 | Reguleer het gedrag van leerlingen	*De student kan (on)gewenst gedrag van leerlingen signaleren en een aantal passende interventies tonen gericht op het veilig werk- en leerklimaat.*	• Observeer hoe docenten non-verbale gedragingen inzetten om gedrag te reguleren. • Geef een aantal hele lessen waarin je je vooral richt op het reguleren van gedrag.
Kernhoudingen	**Leerdoelen**	**Voorbeelden van leertaken**
9 | Academische kernhouding	*De student kan het eigen handelen onderbouwen met aangedragen algemene pedagogische inzichten.*	• Laat leerlingen de VIL invullen en analyseer en reflecteer op de uitkomsten, koppel die aan de beroepstaken en concretiseer je vervolgstappen.
10 | Professionele kernhouding	*De student kan vanuit verschillende invalshoeken de eigen ervaringen, kennis, overtuigingen, aannames en handelen onderzoeken, de professionele ontwikkeling vormgeven en deze mondeling en schriftelijk expliciteren.* *De student kan initiatief nemen met betrekking tot de eigen professionele ontwikkeling.*	• Vraag gericht feedback op je handelen en stel jezelf de vraag: wat doe ik hiermee? Toon initiatief in het maken van afspraken en vraag indien nodig hulp. • Ontwikkel jezelf in de samenwerking met andere professionals in de school: informeer jezelf, stel vragen, wees nieuwsgierig en ga in gesprek.

2 Geef les

In het vak ‘Geef les’ leert een student om een complete les te geven, een les waarin die van begin tot eind regie voert over het leerproces van leerlingen. Bij dit vak gaat het over adequaat uitleg van de leerstof geven, leerlingen aan het werk zetten en ze daarbij te begeleiden, en over feedback geven op het resultaat en het proces van hun leren.
Tijdens *Geef les* werken studenten aan de onderstaande beroepstaken. Die zijn bij dit vak onderdeel van **formatief** handelen van begeleiders en beoordelaars en maken deel uit van de summatieve beoordeling van *Verken je schoolvak*.

Beroepstaken	Leerdoelen	Voorbeelden van leertaken
2 | Bereid je onderwijs voor	*De student kan onderwijs doelmatig voorbereiden en een complete les ontwerpen op basis van bestaande lesmaterialen.*	• Bereid een les voor bij een paragraaf uit de lesmethode.
3 | Onderhoud positieve relaties met leerlingen	*De student kan verbaal en non-verbaal vriendelijk en duidelijk communiceren met leerlingen, in en buiten de klas, afgestemd op de leerlingen.*	*Voorbeelden zijn te zien in het overzicht van* Neem regie.
4 | Reguleer het gedrag van leerlingen	*De student kan (on)gewenst gedrag van leerlingen signaleren en een aantal passende interventies tonen gericht op het veilig werk- en leerklimaat.*	*Voorbeelden zijn te zien in het overzicht van* Neem regie.
5 | Geef uitleg	*De student kan een inhoudelijk correcte uitleg geven.*	• Bereid een uitleg voor en vraag je werkplekbegeleider om feedback.
6 | Activeer het leerproces van leerlingen	*De student kan leerlingen stimuleren mee te doen met de les.* *De student kan een complete instructie geven voor een leeractiviteit.*	• Observeer bij enkele docenten hoe zij de voorkennis van leerlingen activeren. • Geef een complete instructie met het WWHHTUK model.
8 | Creëer samenhang	*De student kan de samenhang tussen lesonderdelen verduidelijken.*	• Bespreek je lesvoorbereidingsformulier met je werkplekbegeleider.

Kernhoudingen	Leerdoelen	Voorbeelden van leertaken
9 | Academische kernhouding	*De student kan het eigen handelen onderbouwen met aangedragen algemene didactische inzichten.*	• Kies een van de bouwstenen uit *Wijze Lessen*. Pas deze toe in je lesvoorbereiding, voer je les uit, evalueer en formuleer een verbetervoorstel.
10 | Professionele kernhouding	*De student kan planmatig vanuit verschillende invalshoeken de eigen ervaringen, kennis, overtuigingen, aannames en handelen onderzoeken, de professionele ontwikkeling vormgeven en deze mondeling en schriftelijk expliciteren en bediscussiëren.*	• Vraag feedback aan je werkplekbegeleider over een aspect uit je lesvoorbereiding waar je gericht mee wilt oefenen.

3 Verken je schoolvak

Bij het vak 'Verken je schoolvak' leert een student om lessen te geven die inhoudelijk samenhangen. Dit vak gaat over het curriculum van het schoolvak en over omgaan met lesmateriaal en toetsen. Ook gaat het over vakinhoud adequaat vertalen naar het onderwijs dat een student geeft en daarbij samenwerken met collega's op school. Tijdens 'Verken je schoolvak' verdiept een student zich in hoe leerlingen het vak leren en tegen welke moeilijkheden ze daarbij aanlopen. Een student leert tevens hoe het leren van leerlingen geanalyseerd en geïnterpreteerd kan worden.

Beroepstaken	Leerdoelen	Voorbeelden van leertaken
2 | Bereid je onderwijs voor	*De student kan onderwijs doelmatig voorbereiden en een complete les ontwerpen op basis van bestaande lesmaterialen.*	• Maak een planning voor een serie lessen op basis van de methode of materialen die er al zijn en bespreek dit met je werkplekbegeleider.
3 | Onderhoud positieve relaties met leerlingen	*De student kan verbaal en non-verbaal vriendelijk en duidelijk communiceren met leerlingen, in en buiten de klas, afgestemd op de leerlingen.*	• Vraag feedback aan je werkplekbegeleider over hoe je afstemt op leerlingen.
4 | Reguleer het gedrag van leerlingen	*De student kan in samenwerking met collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor leerlingen realiseren.*	• Ga in gesprek met collega's hoe je je verwachtingen goed kunt afstemmen op de leerlingen.
5 | Geef uitleg	*De student kan een interactieve, inhoudelijk correcte uitleg geven.*	• Oefen een uitleg die je in een les gaat geven, eerst voor je werkplekbegeleider.
6 | Activeer het leerproces van leerlingen	*De student kan met behulp van passende leeractiviteiten leerlingen de vakinhoud laten verwerken.*	• Observeer hoe leerlingen tijdens een leeractiviteit aan het werk zijn en bevraag leerlingen na afloop hoe ze dit ervaren hebben.
7 | Breng het leren van leerlingen in beeld	*De student kan achterhalen wat leerlingen tijdens de lessen hebben geleerd.*	• Ontwerp een instrument om het leren van je leerlingen in beeld te brengen.
8 | Creëer samenhang	*De student kan de samenhang tussen lesonderdelen, leeractiviteiten, inhouden en leerdoelen binnen een serie lessen verduidelijken.*	• Observeer en evalueer een serie lessen van je werkplekbegeleider.

Kernhoudingen	Leerdoelen	Voorbeelden van leertaken
9 | Academische kernhouding	*De student kan gemaakte keuzes in een serie lessen onderbouwen met algemene pedagogische, algemeen didactische en vakdidactische inzichten.*	• Analyseer het leren van jouw leerlingen door gebruik te maken van jouw dataverzamelingsinstrumenten in de les.

9 | Academische kernhouding (*vervolg*)	*De student kan onderzoeken of ontwikkelde lessen bijdragen aan het leren van leerlingen door gegevens te verzamelen en te interpreteren, met behulp van instrumenten voor formatieve evaluatie.* *De student kan reflecteren op de mogelijkheden, beperkingen en consequenties van het gebruik van digitale technologieën en digitale media, inclusief generatieve AI, in de opleiding en de lespraktijk.*	
10 | Professionele kernhouding	*De student kan planmatig vanuit verschillende invalshoeken de eigen ervaringen, kennis, overtuigingen, aannames en handelen onderzoeken, de professionele ontwikkeling vormgeven en deze mondeling en schriftelijk expliciteren en bediscussiëren.* **Formatief** *De student kan functioneren als een betrokken en actief lid van de schoolorganisatie, waarbij die de eigen grenzen in tijd en professionele ruimte bewaakt.*	• Interview je sectiegenoten over hun visie op het vak en de samenwerking in de sectie. • Deel de bevindingen over het leren van je leerlingen en je lessenserie in de sectie.

4 Vorm je visie

Bij dit vak onderzoekt een student welke verschillende perspectieven er zijn op de vormende taak van het onderwijs, welke taak die voor zichzelf daarin ziet weggelegd en hoe die de pedagogische opdracht kan verbinden met vakdidactische keuzes die je maakt bij het lesgeven.

Beroepstaken	Leerdoelen	Voorbeelden van leertaken
1 | Vorm je visie op onderwijs	*De student kan een visie verwoorden op de vormgeving van de pedagogische opdracht van het onderwijs binnen de eigen lespraktijk.*	• Interview leerlingen en docenten over hun beelden ten aanzien van de pedagogische opdracht. • Observeer lessen en analyseer hoe aspecten van de pedagogische opdracht in het pedagogisch handelen terug te zien zijn.

Kernhoudingen	Leerdoelen	Voorbeelden van leertaken
9 | Academische kernhouding	*De student kan de eigen visie op de pedagogische opdracht en het pedagogisch handelen onderbouwen, waarbij zowel wetenschappelijke als praktische inzichten worden gebruikt.*	• Onderzoek de pedagogische opdracht van het onderwijs en relateer deze aan je schoolvak.

5 Onderzoek het leren

In het vak ‘Onderzoek het leren’ leert een student samen met anderen een educatief ontwerp te maken en onderzoeken welke effecten dat ontwerp heeft op het leerproces en het leerresultaat van leerlingen. Het startpunt hierbij is een probleem dat bovenbouwleerlingen ondervinden bij het leren van het schoolvak, of een ambitie die de vaksectie op school heeft om iets nieuws uit te proberen. Het eindpunt van het onderzoek is een product dat interessant en bruikbaar is voor de beroepspraktijk, bijvoorbeeld voor collega’s in en buiten de school.

Beroepstaken	Leerdoelen	Voorbeelden van leertaken
2 | Bereid je onderwijs voor	*De student kan een onderwijsontwerp of interventie ontwerpen als oplossing voor een onderwijsprobleem of vanuit een ambitie.*	• Expliciteer het probleem/de ambities die leven binnen de vakgroep of in je eigen onderwijs ten aanzien van het leren van leerlingen en analyseer dit op basis van theoretische achtergronden.

Kernhoudingen	Leerdoelen	Voorbeelden van leertaken
9 | Academische kernhouding	*De student kan gemaakte keuzes in het gegeven onderwijs onderbouwen waarbij wetenschappelijke en praktische perspectieven worden gesynthetiseerd en gecontrasteerd.* *De student kan op een valide en betrouwbare manier onderzoeken hoe het gegeven onderwijs bijdraagt aan het leren van leerlingen.*	• Voer het educatief ontwerp uit, beschrijf en analyseer de verzamelde gegevens en reflecteer op de resultaten en het uitgevoerde onderzoek.

6 Verdiep je schoolvak

Bij dit vak leert een student onderwijs ontwerpen dat gericht is op complexe vaardigheden en inhouden en tegelijkertijd iets toevoegt aan het bestaande curriculum. Een student analyseert het leren van leerlingen en leert zelf hoe die met leerlingen over de resultaten kan communiceren en hoe die op basis van de uitkomsten van analyse een project, lessenserie, excursie of iets dergelijks kan ontwerpen.

Beroepstaken	Leerdoelen	Voorbeelden van leertaken
2 | Bereid je onderwijs voor	*De student kan onderwijs doelmatig voorbereiden en ontwerpen dat aanvullend is op het bestaande curriculum op school.*	• Bekijk voorbeelden van lesmaterialen voor jouw vak die geen onderdeel zijn van het curriculum op school. Noteer welke ontwerpprincipes je herkent in de materialen.
3 | Onderhoud positieve relaties met leerlingen	*De student kan verbaal en non-verbaal vriendelijk en duidelijk communiceren met leerlingen, in en buiten de klas, afgestemd op de leerlingen.*	*Voorbeelden zijn te zien in het overzicht van* Neem regie *en* Verken je schoolvak.
4 | Reguleer het gedrag van leerlingen	*De student kan in samenwerking met collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor leerlingen realiseren.*	• Kies een leerling uit die jou uitdaagt in je klassenmanagement en overleg met de mentor wat een andere aanpak kan zijn.
5 | Geef uitleg	*De student kan een interactieve, inhoudelijk correcte uitleg geven in de bovenbouw.*	• Observeer een docent die uitleg geeft over een onderwerp dat jij zelf moeilijk vindt.
6 | Activeer het leerproces van leerlingen	*De student kan met behulp van passende leeractiviteiten leerlingen de vakinhoud laten verwerken.*	• Ontwikkel een leeractiviteit waarin je ook aandacht geeft aan zelfregulerend leren en vraag je werkplekbegeleider om feedback.
7 | Breng het leren van leerlingen in beeld	*De student kan achterhalen wat leerlingen tijdens de lessen hebben geleerd.*	• Analyseer samen met je werkplekbegeleider een summatieve toets.
8 | Creëer samenhang	*De student kan de samenhang tussen leeractiviteiten, inhouden, leerdoelen en eindtermen in het curriculum van het schoolvak verduidelijken.* *De student kan de samenhang tussen een educatief ontwerp en de eigen visie op het vak expliciteren.*	• Ontwerp onderwijs (project, lessenserie, excursie) op basis van vakdidactische ontwerpprincipes, aansluitend bij jouw visie op het schoolvak en heb daarbij aandacht voor de complexere inhoud en hogere eisen van een bovenbouw.

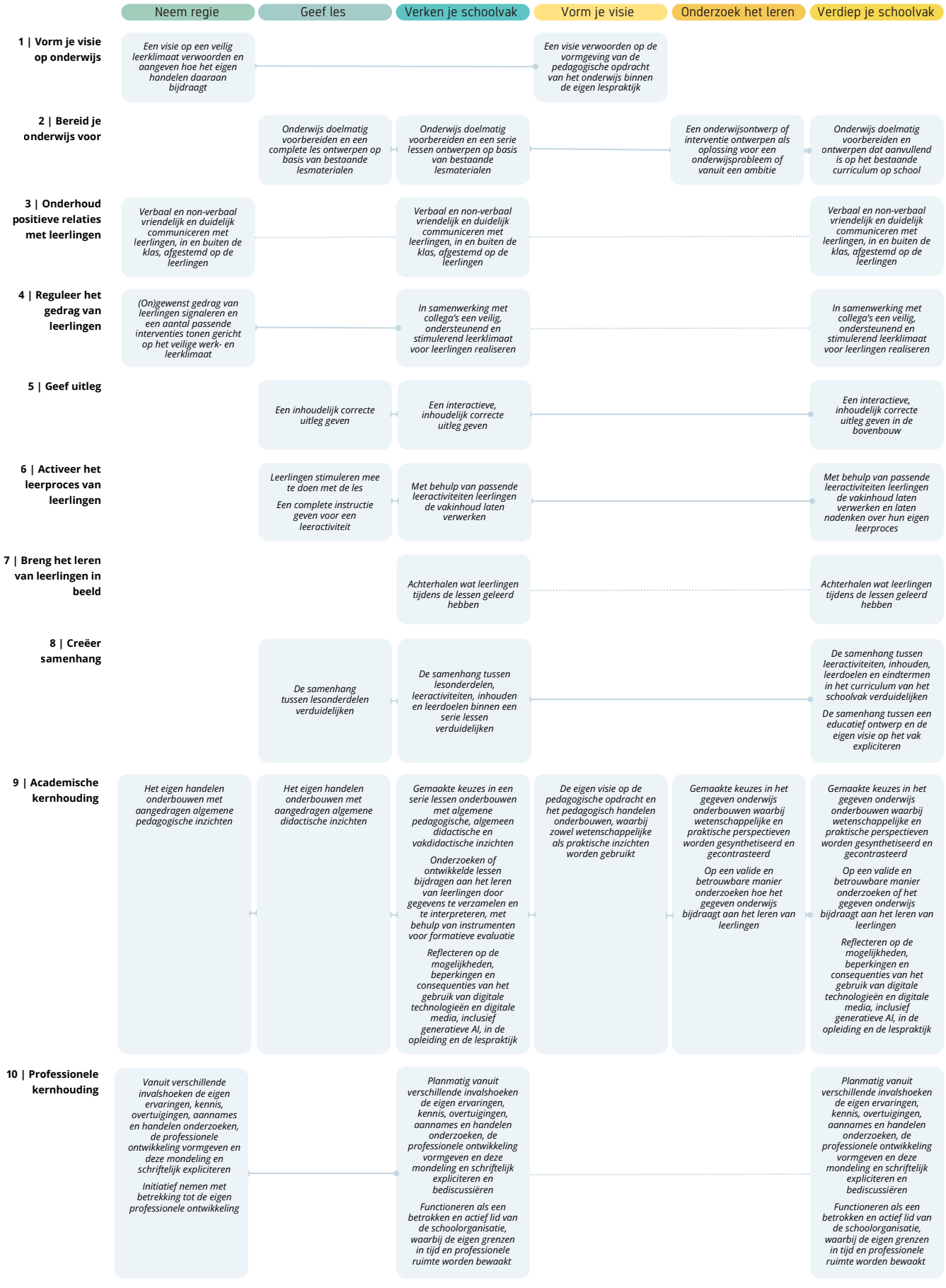

Kernhoudingen	Leerdoelen	Voorbeelden van leertaken
9 | Academische kernhouding	*De student kan gemaakte keuzes in het gegeven onderwijs onderbouwen waarbij wetenschappelijke en praktische perspectieven worden gesynthetiseerd en gecontrasteerd.* *De student kan op een valide en betrouwbare manier onderzoeken of het gegeven onderwijs bijdraagt aan het leren van leerlingen.* *De student kan reflecteren op de mogelijkheden, beperkingen en consequenties van het gebruik van digitale technologieën en digitale media, inclusief generatieve AI, in de opleiding en de lespraktijk.*	• Stel vakdidactische ontwerpprincipes vast op basis van observaties, theorie, en interviews met leerlingen en docenten.
10 | Professionele kernhouding	*De student kan planmatig vanuit verschillende invalshoeken de eigen ervaringen, kennis, overtuigingen, aannames en handelen onderzoeken, de professionele ontwikkeling vormgeven en deze mondeling en schriftelijk expliciteren en bediscussiëren.* *De student kan functioneren als een betrokken en actief lid van de schoolorganisatie, waarbij die de eigen grenzen in tijd en professionele ruimte bewaakt.*	• Observeer de samenwerking binnen de school tijdens vergaderingen, studiedagen en organisatiedagen.

Leerlijnen in beeld

Studenten ontwikkelen en bekwamen zich tijdens de Minor en Master in acht beroepstaken en twee kernhoudingen. Dat doen ze in diverse contexten en met verschillende inhouden en doelgroepen. Het is dus van belang dat studenten ontwikkeling blijven doormaken in beroepstaken en kernhoudingen

die zij eerder hebben aangeleerd. De leerlijnen van die beroepstaken en kernhoudingen zijn als volgt opgebouwd:

Beroeps- en leertaken begeleiden

In iedere beschrijving van een vak is opgenomen welke beroepstaken bij dat vak centraal staan. De meeste beroepstaken zijn vervolgens weer opgebouwd uit leertaken waardoor een student de beroepstaak stapsgewijs onder de knie krijgt. Er is sprake van een opbouw waarin heel geleidelijk de complexiteit toeneemt. Een student gaat idealiter, indien mogelijk, eerst lessen of onderdelen observeren en zelf een beeld vormen dan de beroepstaak. Hier kan de student in ondersteund worden door gesprekken met werkplekbegeleider, schoolopleider of andere docenten in de school. Daarna gaat een student zelf ontwerpen of inhoud bedenken en vervolgens oefenen, bijvoorbeeld met medestudenten. Tenslotte volgt de toepassing en realisatie van de hele beroepstaak. Feedback is essentieel bij het oefenen en leren van leertaken. Deze opbouw is afhankelijk van de ervaring en snelheid van ontwikkeling van de student.

Bij iedere beroepstaak gaan we ervan uit dat een student deze onderzoekend benadert. Dat houdt in dat de student stilstaat bij de inhoud van en de visie op de beroepstaak. Een student onderzoekt ook wat er in theorie en onderzoek gezegd wordt over dit onderdeel van het docentschap. Tijdens het ontwerpen en uitvoeren van de leertaken maakt de student diens denkwerk zichtbaar en houdt rekening met de unieke context van het schoolvak.

Bij het uitvoeren van leertaken zorgt een student voor variatie; observeert meerdere docenten (niet alleen de werkplekbegeleider), kijkt bij verschillende opleidingsniveaus en wellicht ook bij verschillende vakken. Een student verdiept zich in leermiddelen die op de school worden ingezet, maar ook in andere beschikbare leermiddelen.

Een student vraagt om feedback en evalueert tijdens het ontwerpen, oefenen en uitvoeren van leertaken. Een student verzamelt feedback van diverse bronnen (leerlingen, medestudenten, begeleiders etc.). Dit verwerkt een student in diens ontwikkeling. Het is belangrijk dat een student diens ontwikkeling zichtbaar maakt en daarop reflecteert. Dit sluit nauw aan op de academische en professionele kernhouding.

Toetsing

Tijdens de opleiding voert een student diverse toetsopdrachten uit om diens ontwikkeling met betrekking tot de beroepstaken en -houdingen zichtbaar te maken. Toetsing kan bij de Lerarenopleiding bestaan uit een portfolio, een schriftelijke tentamenopdracht, mondelinge tentamens/presentaties of een praktijkproduct. Daarmee is sprake van variatie en afstemming op het vak. Bij de vakken met een werkplekdeel is gekozen voor mondelinge beoordeling op basis van bewijsstukken die een student heeft verzameld. Daarbij geven de werkplekbegeleider en schoolopleiders feedback en advies voor de beoordeling. De opleider vanuit het instituut is verantwoordelijk voor de eindbeoordeling. Het overzicht hieronder toont de vorm van toetsing en de eindbeoordelaar. Op de volgende pagina is een voorbeeld te zien van een overzicht dat een student kan maken. Meer informatie over de toetsing is te vinden via de website in de handleiding over toetsing.

Neem regie	Beoordelingsgesprek op basis van een presentatie en portfolio op school	Instituutsopleider
Geef les	Mondeling tentamen aan de hand van een presentatie over een gegeven les	Vakdidacticus
Verken je schoolvak	Beoordelingsgesprek op basis van een presentatie en portfolio op school	Instituutsopleider & Vakdidacticus
Vorm je visie	Schriftelijk tentamen	Docent van het vak
Onderzoek het leren	Product voor de praktijk	Vakdidacticus & tweede corrector
Verdiep je schoolvak	Beoordelingsgesprek op basis van een presentatie en portfolio op school	Instituutsopleider & Vakdidacticus

STUDENTEN *begeleiden*

rijksuniversiteit
groningen

Samen opleiden

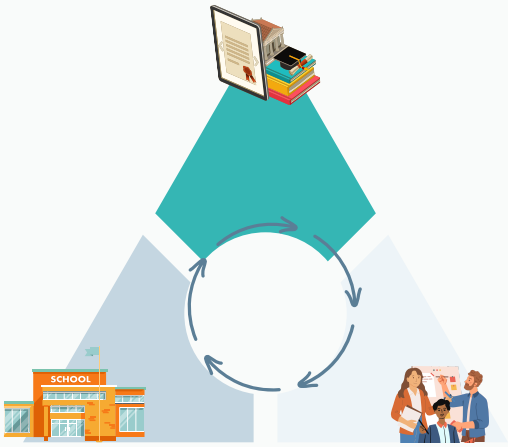
Rollen & taken

Voor een goede samenwerking gedurende de stage is het raadzaam om vooraf verwachtingen ten aanzien van de begeleiding te bespreken en deze ook met enige regelmaat te evalueren. We hebben een aantal aspecten alvast op een rij gezet.

De student

- De student is tweeënhalve dag aanwezig op school, tenzij anders is afgesproken met de school en het instituut (via de studieadviseur).
- De student die alleen *Neem regie* volgt, is in totaal 25 dagen op school aanwezig in de periode februari tot en met mei.
- De student is verantwoordelijk voor diens eigen leerproces en neemt zelf initiatief in het feedback vragen en ontvangen en heeft hierin een onderzoekende en ontwikkelingsgerichte houding.
- De student neemt diens begeleiders (werkplekbegeleider en schoolopleider) mee in diens leerproces en draagt er zorg voor dat de begeleiders beschikken over de juiste feedback instrumenten.
- De student draagt een verantwoordelijkheid in een zorgvuldige communicatie met de school ten aanzien van diens beschikbaarheid en maakt daarover duidelijke afspraken.
- maakt deel uit van een schoolteam en neemt deel aan sectie- of teamvergaderingen en rapportvergaderingen.
- neemt deel aan intervisie bijeenkomsten op school of universiteit (wekelijks, minimaal eens per twee weken) en aan andere door de school georganiseerde bijeenkomsten voor studenten.
- heeft regelmatig overleg met de werkplekbegeleider, bij voorkeur op een vast moment in de week.
- zorgt ervoor dat de begeleiders ook in het bezit zijn van het portfolio ter voorbereiding op het gesprek en dat deze tijdig aangeleverd is bij de begeleiders.

Visualisatie van samen opleiden

De schoolopleider

- De schoolopleider is op de hoogte van de begeleidingsbehoefte van de student en ondersteunt de ontwikkeling van de student en houdt deze ook in de gaten.
- Verzorgt netwerkbijeenkomsten met intervisie.
- Bespreekt ontwikkelpunten met de student en houdt de ontwikkeling van de student in de gaten
- Bezoekt een les en vult daarbij ook lesobservatieformulieren in en bespreekt deze met de student.
- De schoolopleider draagt zorg voor de kwaliteit van begeleiding binnen de school.
- De schoolopleider onderhoudt contact met de instituutsopleider over de ontwikkeling van de student .
- De schoolopleider is aanwezig bij de beoordelingsgesprekken en geeft advies ten aanzien van de ontwikkeling in de beroepstaken.

De werkplekbegeleider

- De werkplekbegeleider stelt de student in staat om zich te ontwikkelen en daagt de student daartoe uit en sluit aan op de begeleidingsbehoefte en leervragen van de student.
- Met enige regelmaat wordt de begeleiding geëvalueerd.
- De werkplekbegeleider houdt ook de grenzen van de student in de gaten ten aanzien van belastbaarheid en tijd.
- De begeleider introduceert de student in de school.
- Er is regelmatig overleg met de student en geeft regelmatig feedback op de lesvoorbereiding en het functioneren in klas en school.
- De werkplekbegeleider stelt de student in staat om de leertaken die betrekking hebben op het lesgeven uit te voeren, adviseert daarbij en geeft de student feedback.
- De werkplekbegeleider draagt er ook zorg voor dat de student toegang heeft tot de les- en leermaterialen.
- Ten aanzien van de beoordelingsgesprekken geeft de werkplekbegeleider een algemeen advies en feedback over het functioneren van de student ten aanzien van de beroepstaken en neemt de werkplekbegeleider deel aan het gesprek.
- De werkplekbegeleider onderhoudt het contact met de vakdidacticus en blijft op de hoogte van ontwikkelingen binnen het vak.
- De werkplekbegeleider is aanwezig bij het lesbezoek en nabespreking.

“een partnerschap waarin het opleiden van toekomstige docenten plaatsvindt in een nauwe samenwerking tussen lerarenopleidingen en scholen”

De instituutsopleider

- De instituutsopleider ondersteunt het begeleidingsproces door schoolopleider en werkplekbegeleider.
- Is het aanspreekpunt tussen instituut, student en school.
- Voert een startgesprek met studenten die een vrijstelling van 30 ECTS hebben om hun ontwikkeling voor Verdiep je schoolvak door te spreken.
- Voert een lesobservatie uit tijdens *Neem regie*.
- Voert een (online) voortgangsgesprek na afloop van het vak *Geef les* met studenten die het vak *Neem regie* al hebben afgerond of daar vrijstelling voor hebben.
- Voert de beoordelingsgesprekken van *Neem regie, Verken je schoolvak* en *Verdiep je schoolvak* en draagt zorg voor een zorgvuldige beoordelingsprocedure waarin in samenspraak met de vakdidacticus een oordeel plaatsvindt.
- Neemt de feedback mee van werkplekbegeleider en schoolopleider in de beoordeling.
- Na een gesprek geeft de instituutsopleider een indicatie van mogelijke uitkomsten van de beoordeling.
- De instituutsopleider draagt zorg voor een helder ontwikkelingsperspectief.

De vakdidacticus

- Houdt de ontwikkeling van de student in de gaten en signaleert en informeert de instituutsopleider.
- Verzorgt vakdidactische colleges *Vorm je visie*, en verzorgt de colleges van *Geef les*, *Verken je schoolvak*, *Verdiep je schoolvak* en *Onderzoek het leren*.
- Legt lesbezoeken af en voorziet de student van feedback tijdens *Verken je schoolvak* en *Verdiep je schoolvak* en informeert de instituutsopleider daarover.
- Beoordeelt een onderdeel van het portfolio van *Verken je schoolvak* en *Verdiep je schoolvak*.

Samen opleiden

Samen opleiden vindt plaats in een partnerschap waarin het opleiden van toekomstige docenten plaatsvindt in een nauwe samenwerking tussen lerarenopleidingen en scholen. Binnen deze partnerschappen dragen we gezamenlijk verantwoordelijkheid voor de opleiding en ontwikkeling van toekomstige docenten, starters en ervaren docenten. Door deze samenwerking willen we een naadloze overgang tussen theorie en praktijk creëren, wat leidt tot beter voorbereide leraren en een verrijkte onderwijsomgeving voor leerlingen. Dit maakt dat we ervoor kunnen zorgen dat onze studenten een breed scala aan praktijkervaringen opdoen; van lesgeven en klassenmanagement tot het ontwikkelen van lesmateriaal en het uitvoeren van onderwijsinnovaties.

De Lerarenopleiding participeert in vijf opleidingsscholen waarin die samenwerking georganiseerd is: Noordermarke, Groninger Opleidingsschool (GOS), Ommelanden, FROSK en School of Education. Daarnaast zijn er minder intensief georganiseerde samenwerkingen met niet-opleidingsscholen waar goede contacten mee onderhouden worden en waarmee we samenwerken aan een hoge kwaliteit van opleiden en begeleiden.

Begeleiden

Wat wordt er van mij verwacht als begeleider?

Het begeleiden van een student die gaat leren lesgeven bestaat uit meer dan alleen het observeren van lessen en het geven van feedback op die lessen.

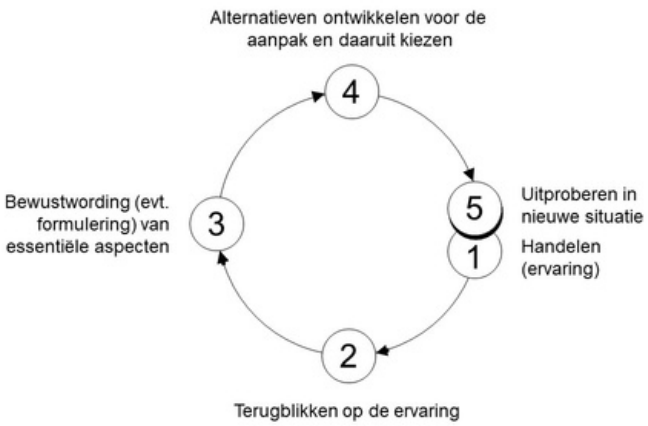
Zoals al te zien was in de opbouw van het curriculum willen we de student geleidelijk introduceren in het geven van complete lessen. Het is dus van groot belang om af te stemmen waar de student staat in diens leerproces en welke vervolgstap aansluit bij de zone van naaste ontwikkeling. De leertaken die bij de beroepstaken horen voorzien in die opbouw en geven ook richting aan de feedback.

Studenten leren een bepaald aspect van lesgeven door *deliberate practice* (doelgericht oefenen). Het doelgericht oefenen vraagt om gerichte feedback. Dat kan door gebruik te maken van de lesobservatieformulieren, maar kan ook op andere manieren (bijv. door het gebruik van doorloopjes of een eigen, door de student geformuleerd kijkkader).

Naast feedback geven op het handelen van de student in de klas bestaat het begeleiden ook uit het stellen van vragen en geven van feedback naar aanleiding van de lesvoorbereiding, bijvoorbeeld (zie daarvoor ook de gesprekskaarten).

Als de student zelf lessen heeft geobserveerd kan dat ook aanleiding zijn voor een gesprek afhankelijk van het doel van de observaties.

De begeleidingsgesprekken met de student hebben als doel de student te ondersteunen in diens reflectie. We gebruiken voor het werkplekleren het model van Korthagen. Zie daartoe ook de lesreflectieformulieren op de website.

Het model hiernaast toont de reflectiespiraal van Korthagen en Nuijten (2019). Boom Onderwijs biedt een YouTube tutorial aan waarin zij de spiraal uitleggen:

Observatieformulier

Als werkplekbegeleider, schoolopleider, instituutsopleider of vakdidacticus zullen er verscheidene lessen geobserveerd worden van studenten. Dat kan door gebruik te maken van het lesobservatieformulier (Word) die je vindt op onze website.

De Lerarenopleiding hecht zeer aan lesobservaties. Ze hebben als doel:

- het handelen van de student in de klas in kaart brengen om gerichte feedback te kunnen geven
- de voortgang van de student in kaart te brengen met het oog op de beroepstaken (tot de startbekwaamheid) en het geven van daarop gerichte feedback.
- de begeleiders te voorzien van informatie over het handelen en de voortgang van de student.

Lesobservatieformulieren zijn voor begeleiders een geschikt hulpmiddel om zicht te krijgen op de bekwaamheden van studenten en de ontwikkeling die zij daarin doormaken. De Lerarenopleiding vindt het belangrijk dat de student feedback krijgt die (mede) gericht is op de beroepstaken. Zo willen we de richting aangeven waarin de student zich verder dient te ontwikkelen.

Wij zien graag dat de prestaties van studenten op verschillende scholen langs dezelfde meetlat gelegd worden en op dezelfde aspecten van lesgeven geobserveerd worden. Door alle studenten met hetzelfde lesobservatieformulier te observeren wordt de betrouwbaarheid vergroot.

Hoe te observeren

1. Maak tijdens het observeren en nabespreken een duidelijk onderscheid tussen registreren (waarnemen van feitelijk gedrag), interpreteren (weergeven van verklaringen voor/gevolgen van dat gedrag) en oordelen over dat gedrag. Een student kan alleen concreet gedrag veranderen. Schrijf daarom tijdens de observaties op wat de student doet en zegt en welke houding wordt aangenomen. Doe dat zo nodig ook voor leerlingen. Het echte interpreteren en waarderen kan na de les gebeuren, tijdens de nabespreking. Bij het maken van aantekeningen is het handig om een feitelijke beschrijving van het verloop van de les te geven, bv in 4 kolommen: tijd/gedrag, docent/gedrag, leerlingen/opmerkingen en vragen.
2. Het kan relevant zijn om op te schrijven wat de student niet doet (bijv. leerling zit omgedraaid, docent ziet het, maar zegt niets).
3. Probeer lesobservaties te spreiden in de tijd zodat de ontwikkeling van de student in beeld komt.

4. Neem de les zo mogelijk op (video). Dat ondersteunt met beeld de registraties, interpretaties en oordelen bij de nabesprekingen, bijvoorbeeld als het over stemgebruik en houding gaat. Hierbij moeten in het kader van de AVG wel van tevoren de leerlingen en hun ouders geïnformeerd zijn over de opnames. Zie daarvoor ook het contract voor werkplekleren.
5. Benoem in de nabespreking altijd eerst een aantal positieve aspecten en daarna een beperkt aantal aanknopingspunten voor verbetering. Soms kan het handig zijn om, bij een les die vanaf het begin ontspoort en waarbij al snel een negatief oordeel ontstaat, te 'resetten'. Het risico is dat anders al het gedrag als negatief geduid wordt.

Hoe het observatieformulier te gebruiken

Het scoren van de indicatoren is voor de student, en later voor de beoordelaar, van belang om een indicatie te hebben van de kwaliteit van de les. Maar de **toelichting** is nog belangrijker, omdat studenten dan kunnen bepalen wat ze kunnen verbeteren en hoe. Voor de instituutsopleider is het van belang om te begrijpen waarom scores zijn gegeven.

De indicatoren op het lesobservatieformulier zijn in wezen interpretaties (zorgt voor ontspannen sfeer, toont respect, etc.), en beschrijven nauwelijks concreet gedrag. Dat laatste zou in de toelichting moeten worden beschreven. Zo zou een toelichting op de indicator 'geeft duidelijke uitleg van de leerstof' kunnen zijn: 'Je hebt de voorkennis van de leerlingen goed ingeschat en geactiveerd. De uitleg heb je stap voor stap gegeven. De volgende keer zou je er goed aan doen om de stof tussentijds samen te vatten of te laten samenvatten (dat laatste is nog beter)'. Op die manier is de lesobservatie informatief voor zowel de student als de instituutsopleider.

Bij de opeenvolgende fases van de opleiding horen nieuwe, bijkomende indicatoren. Mocht je in een vroeger stadium echter al gedrag zien dat bij een latere fase hoort, vul het dan wel in op het formulier. Het geeft immers aan dat (op sommige aspecten) de student al meer laat zien dan nodig is.

De lesobservator kan kiezen uit 5 scores:

1. **Overwegend zwak**
2. **Meer zwak dan sterk**
3. **Meer sterk dan zwak**
4. **Overwegend sterk**
5. **Niet van toepassing**

Een 4 betekent niet dat iets perfect is en een 1 wil niet zeggen dat iets nagenoeg ontbreekt. We zien vaak dat observatoren een 3 of een 4 invullen, niet zozeer omdat het in absolute zin een sterk element in de les is, maar omdat gezien de fase niet verwacht kan worden dat een student bepaald gedrag al kan laten zien. Deze relatieve observaties vertroebelen het beeld van de vaardigheden en de ontwikkeling van de student. Daarom een **dringend verzoek** om **observaties absoluut** en niet relatief te beschrijven.
Soms vertoont een student bepaald gedrag niet omdat dat ook niet nodig was in de betreffende les, bv: 'treedt op bij negatieve groepsprocessen en anticipeert daarop'. Wanneer er geen negatieve processen plaatsvinden, hoeft er dus ook niet opgetreden te worden. Gebruik dan de score 'niet van toepassing' (nvt).

De Lerarenopleiding heeft online een lesobservatieformulier (lange versie) opgenomen met een toelichting op het type gedragingen dat exemplarisch is voor de verschillende indicatoren.

Literatuurlijst

Algemene bronnen die gebruikt worden in de Lerarenopleiding

Verplichte literatuur

- Wubbels, T., den Brok, P., Claessens, L., Mainhard, T., & van Tartwijk, J. (2024). K*lassenmanagement vanuit een interpersoonlijk perspectief.* Telos Uitgevers Coöperatie.
- Onstenk, J. (2023) *Geïntegreerd pedagogisch handelen.* Coutinho.
- Surma, T., Vanhoyweghen, K., Sluijsmans, D., Camp, G., Muijs, D., & Kirschner, P. A. (2019). *Wijze lessen: twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek.* Ten Brink Uitgevers.
- Vakdidactische bronnen zijn op te vragen via de vakdidacticus.
- Online modules (ook voor schoolopleiders en werkplekbegeleiders in te zien via de online leeromgeving Brightspace. Wilt u graag toegang, mail dan naar lerarenopleiding@rug.nl)

De uitgaven van **Wubbels** en **Surma** zijn gratis te downloaden.

Optionele literatuur is:
Literatuur aangereikt tijdens de colleges en boeken die worden aangereikt in de boekenkast van het secretariaat.

- Geerts, W. & Dijk, M. (2018). *Doeltreffende didactiek. Directe instructie en differentiatie voor de lerende leraar.* Coutinho.
- Ast, M. van, O. de Loor & L. Spijkerboer. (2020) *Effectief leren: de docent als regisseur.* Vijfde druk. Noordhoff Uitgevers. (De zesde druk is ook toegestaan) Oorspronkelijke auteurs: Ebbens & Ettekoven.
- Geerts, W., & Dijk, M. (2017). *Een goede les: leren met meer effect.* Coutinho.
- Ros, A. (2020). *Gemotiveerd leren en lesgeven.* Coutinho.
- Slooter, M. (2019) *De zes rollen van de leraar. Handboek voor effectief lesgeven.* Vierde druk. Uitgeverij Pica.

Voor het verwijzen naar literatuur maken we gebruik van het **APA-systeem**, **Chicago-systeem** of andere (erkende) verwijssystemen.

Meer informatie

Scan de QR codes of bezoek de website van de Lerarenopleiding

Schoolopleiders kunnen gebruik maken van een Brightspace omgeving die toegang geeft tot de modules en toetsingsdocumenten van de Lerarenopleiding. Mail naar lerarenopleiding@rug.nl

Formulieren

Op deze pagina zijn de formulieren voor begeleiding en toetsing te vinden.

Doorloopjes

Stappenplannen op basis van onderwijsonderzoek. Handig voor coachen en professionaliseren.

Wijze Lessen

Basisboek voor pedagogisch-didactische theorie in de opleiding.

Klassen-management vanuit een interpersoonlijk perspectief

Basisboek voor het nemen van regie.

Samen Opleiden

Voor meer informatie over samen opleiden, bezoek het Platform samen opleiden & professionaliseren.

Beroepsbeeld academische leraar

Wie ben je als academische leraar? Publicatie die zicht geeft op waartoe studenten worden opgeleid en hoe zij zich kunnen ontwikkelen als academische leraar.

CONTACT

Hoewel deze handleiding met de nodige zorgvuldigheid is samengesteld kan het niettemin onvolkomenheden en/of onduidelijkheden bevatten. Voor studenten is het eerste aanspreekpunt binnen de opleiding de vakdidacticus. Werkplekbegeleiders en schoolopleiders kunnen terecht bij de instituutsopleider.

Coördinatie Master	Saskia Tuenter | s.tuenter@rug.nl
Stageplaatsing	Secretariaat | lerarenopleiding@rug.nl
Studieadviseur	Anna Verkade | a.t.verkade@rug.nl

Of bezoek onze website:
https://www.rug.nl/gmw/organisation/collaboration/internships/stage-informatie-lerarenopleiding

rijksuniversiteit groningen

rijksuniversiteit groningen

Handleiding werkplekleren

Lerarenopleiding
Rijksuniversiteit Groningen

Nadia Gerritsen
Deniz Haydar
Saskia Tuenter

2025